

61/84

/mb

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA(APPELAFDELING)

In die saak tussen

SETSOKOTSANE BUSDIENS (EDMS) BPK APPELLANT

en

DIE VOORSITTER VAN DIE NASIONALE
VERVOERKOMMISSIE 1STE RESPONDENTTEBOHO KENNETH LEBAKA h/a TEBOHO
TOURING BUS SERVICE 2DE RESPONDENTCORAM : RABIE, HR, MILLER, HEFER, GROSSKOPF,
BOSHOFF, ARRVERHOORDATUM : 16 AUGUSTUS 1985LEWERINGSDATUM: 21 NOVEMBER 1985

U I T S P R A A K

BOSHOFF, AR

Die appellant-maatskappy, applikant in die
hof benede, kom in hoër beroep teen die uitspraak van

van Coller R,/.....

van Collier, R, (waarmee van der Merwe R saamgestem
 het) in die Oranje-Vrystaatse Provinsiale Afdeling,
 ter afwysing met koste van h aansoek vir die her-
 siening en tersydestelling van h beslissing van die
 eerste respondent, die Nasionale Vervoerkommissie, ook
 die eerste respondent in die hof benede, gemaak op
 13 Julie 1981. Ingevolge hierdie beslissing het die
 genoemde kommissie h aansoek van die tweede respondent,
 ook tweede respondent in die hof benede, kragtens die
 Wet op Padvervoer nr 74 van 1977, hierna genoem "die Wet",
 toegestaan vir h openbare padvervoerpermit ten opsigte
 van h nege-en-sestig-persone passasiersbus, wat nog
 aangeskaf moes word. Die permit is vir die vervoer van
 "Black persons who have organised themselves into a party

and/.....

and their personal baggage, from Qwaqwa to places situated within the Republic of South Africa and back to the place where the party was picked up in the first instance: Subject to the express condition that the conveyance of such a party may only be undertaken if the same party undertakes the forward and return journey as a unit with the sole purpose of attending one or more of the following:

(i) a wedding (ii) a funeral (iii) a religious gathering (iv) a sport meeting, whether as participants or as spectators; (v) a picnic or any similar kind of organised entertainment or recreation."

Die/.....

Die verdere voorwaardes van die permit is op die oomblik nie van belang nie.

Die appellant bedryf die besigheid van openbare padvervoerdiens en verskaf dienste in die gebied van Qwaqwa, voorheen bekend as Witsieshoek. Die appellant is die houer van 56 openbare padvervoerpermitte ten opsigte van 56 passasiersbusse. Een van die permitte is vir wat in die permit as roete 20 aangedui word, vir nie-blanke persone wat hulleself in 'n groep georganiseer het en hulle persoonlike bagasie, vanaf Witsieshoek en vanaf Domi-depots op Harrismith en Bethlehem na punte geleë binne 'n radius van 480 kilometers vanaf die Hoofposkantoor op Witsieshoek en terug, onderhewig aan die uitdruklike voorwaarde/.....

voorwaarde dat:

- (i) die vervoer van so 'n groep persone slegs onderneem mag word indien dieselfde groep as 'n eenheid die heen- en terugreis onderneem met die uitsluitlike gemeenskaplike doel om 'n troue, begrafnis, godsdienstige byeenkoms, 'n sportbyeenkoms (hetsy as deelnemers of as toeskouers), 'n piekniek of enige ander soortgelyke vorm van georganiseerde vermaak of ontspanning by te woon;
- (ii) die terugreis binne 24 uur na voltooiing van die heenreis onderneem moet word.

Die appellant het in die hof benede aansoek gedoen vir die hersiening en tersydestelling van die kommissie se beslissing op die grond dat die kommissie, volgens die bewerings

van die/.....

van die appellant, nie die voorgeskrewe wetsvoor-
skrifte behoorlik nagekom het nie en die beslissing
dus ongeldig en nietig is.

Die kommissie en die tweede respondent
het hierdie aansoek bestry oa op die grond dat daar
n onredelike vertraging was voordat die appellant
die aansoek gebring het. Die hof benede het bevind
dat, alhoewel daar nie n buitensporige lang vertraging
was nie en alhoewel daar nie benadeling vir enigeen
van die respondente skyn te wees nie, die vertraging
onredelik lank was en nie oor die hoof gesien behoort
te word nie. Die hof benede het gevolglik, sonder
om die meriete van die aansoek te oorweeg, die aan-
soek van die hand gewys met koste.

Die/.....

Die appellant voer nou aan dat die hof benede gefouteer het deur te bevind dat daar met die bring van die hersieningsverrigtinge 'n onredelike vertraging was en verder dat die hof benede sekere mistastings begaan het toe die hof in die uitoefening van sy regterlike diskresie beslis het dat die vertraging nie oor die hoof gesien behoort te word nie en die aansoek van die hand gewys moet word.

Beide die kommissie en die tweede respondent steun die beslissing van die hof benede.

Vir 'n behoorlike begrip van die saak en die geskilspunte wat ter sprake kom is dit nodig om eers na die volgende te verwys.

Die/.....

Die kommissie word deur art 3(1) (c) van die
Wet gemagtig om ooreenkomstig die bepalings van die
Wet oorweging te skenk aan en 'n beslissing te gee of
andersins te handel met 'n aansoek wat kragtens die
Wet by hom gedoen word om die toestaan van 'n permit.

Die Minister van Vervoerwese word deur art
30(1) (a) (i) en (ii) van die Wet gemagtig om regula-
sies uit te vaardig met betrekking tot die inligting
wat met 'n aansoek by die kommissie om die toestaan
van 'n permit ingedien moet word en die prosedure wat
deur die kommissie by die behandeling van so 'n aansoek
gevolg moet word.

Ingevolge art 13(1) moet die kommissie 'n
aansoek om die toestaan van 'n openbare padvervoer-

permit/.....

permit, wat by hom gedoen word, ontvang en oorweeg en kan dan daarna, na goeddunke, die aansoek in sy geheel of gedeeltelik toestaan of dit in sy geheel of gedeeltelik onderworpe aan die voorwaardes of vereistes wat hy nodig ag, toestaan, of die aansoek weier. Voordat die kommissie 'n aansoek oorweeg, moet hy luidens art 14(1)(a) die by regulasie voorgeskrewe besonderhede van die aansoek in die Staatskoerant publiseer. Enige belanghebbende wat vertoë ter bestryding of ondersteuning van so 'n gepubliseerde aansoek tot die kommissie wil rig, moet sodanige vertoë op die wyse en binne die tydperk by regulasie voorgeskryf tot die

kommissie/.....

kommissie rig. Die kommissie moet dan so iemand toelaat om die voltooide aansoekvorm van die aansoeker, tesame met enige ander stuk wat die aansoeker saam met sy aansoekvorm ingedien het, kosteloos in te sien en om afskrifte daarvan te maak by die kantoor van die kommissie waar daardie aansoekvorm of so 'n ander stuk gehou word, en die kommissie kan, op versoek van so iemand wat sodanige vertoë aldus rig, afskrifte van voornoemde stukke aan hom teen betaling van voorgeskrewe gelde voorsien.

Art 15(1) bepaal watter aangeleenthede die kommissie by die afhandeling van 'n aansoek in aan-

merking/.....

merking moet neem. Dit sluit in onder andere, die mate waarin die vervoer wat verskaf staan te word in die openbare belang nodig of wenslik is, die vervoerbehoefte van die publiek in die gebied of langs die roete of tussen die punte waarin of waarop of waartussen die aansoeker voornemens is om vervoer te onderneem en die bestaande vervoergeriewe wat in daardie gebied of op daardie roete of tussen daardie punte vir die publiek beskikbaar is.

Wanneer 'n aansoeker aansoek doen om 'n openbare permit binne 'n gebied of op 'n roete of tussen twee of meer punte wat reeds deur bestaande vervoergeriewe bedien word, rus daar in terme van subartikel (2) op die aansoeker die las om te bewys

onder/.....

onder andere dat sodanige bestaande vervoergeriewe nie bevredigend en voldoende is om in die vervoer-behoefte van die publiek in daardie gebied of langs daardie roete of tussen daardie punte te voorsien nie en dit met inagneming van die omstandighede in die openbare belang dienstig is om die permit aan hom toe te staan.

Die Wet of die regulasies bepaal nie wie as 'n belanghebbende by so 'n aansoek ingevolge die Wet gereken word nie. Dit is ook nie nodig vir doeleindes van hierdie saak om 'n belanghebbende te probeer omskryf nie. Op die oog af sluit dit in enige persoon wat vertoë kan rig tot die kommissie ter bestryding of ondersteuning van 'n aansoek op gronde wat luidens die bepalings van die Wet tersake

kan wees by die oorweging of 'n aansoek toegestaan
of geweier moet word in terme van die bepalings
van die Wet.

Om belanghebbendes die geleentheid te gee
om vertoë tot die kommissie te rig, verg art 14(1)
van die Wet dat die kommissie die by regulasie
voorgeskrewe besonderhede van die aansoek in die
Staatskoerant publiseer, voordat hy 'n aansoek oorweeg.

Die Minister het regulasies uitgevaardig
kragtens die bevoegdheid aan hom verleen by art 30(1)
wat in die Staatskoerant nr 5843 van 30 Desember 1977,
gepubliseer is en deur hom daarna gewysig is. In
terme van regulasie 3(1) daarvan moet 'n aansoek op
die toepaslike aansoekvorm wat deur die kommissie

voorgeskryf/.....

voorgeskryf word by die kommissie ingedien word en 'n duidelike antwoord op elke vraag wat op die aansoek betrekking het moet verskaf word. Ingevolge onderregulasie (1A) moet die kommissie, alvorens 'n aansoek oorweeg word, die volgende besonderhede van die aansoek in die Staatskoerant publiseer, (i) die naam van die aansoeker; (ii) die plek waar die aansoeker sy besigheid wil dryf; (iii) die aard van die aansoek; (iv) die aantal en tipe voertuie wat by die aansoek betrokke is, en (v) die aard van die voorgename padvervoer.

Soos blyk uit die voorrede van die Wet is dit die bedoeling van die wetgewer om met die bepalinge van die Wet padvervoer te beheer. Die

toestaan/.....

toestaan van 'n openbare permit word aan die kommissie

toevertrou en 'n aansoek om so 'n permit mag oorweeg

word slegs nadat alle belanghebbendes 'n geleentheid

gegee is om vertoë ter bestryding of ter onder-

steuning van so 'n aansoek tot die kommissie te rig.

Om te verseker dat belanghebbendes so 'n geleentheid

kry moet die kommissie voorskryf watter inligting

in 'n aansoek verstrek moet word en die kommissie

moet toesien dat die besonderhede van die aansoek

wat in die regulasies voorgeskryf is gepubliseer word

in die Staatskoerant. Die oogmerk van die wetgewer

kan bereik word alleen as die besonderhede volledig

genoeg is om enige persoon wat dit in die Staatskoerant

sien, in die posisie te plaas om te kan oordeel

of hy/.....

of hy vanweë die bepalings van art 15 van die Wet,
 n belang by die aansoek het om dit te bestry of te
 ondersteun. Die besonderhede wat in die aansoek-
 vorm verstrekk word of in die stukke wat saam met
 die aansoek ingedien word, verskyn, is vir hom van
 geen hulp op daardie stadium nie want hy mag insae
 daartoe hê slegs nadat hy sy verdoë ter bestryding
 of ter ondersteuning van die aansoek tot die kommissie
 gerig het.

Indien die kommissie hierdie wetsvoorskrifte
 nie behoorlik nakom nie word die oogmerke van die
 Wetgewer verydel en is sy beslissing onderhewig aan
 hersiening onder die tweede soort gevalle waarna

Innes HR verwys in Johannesburg Consolidated Invest-
ment Co Ltd v Johannesburg Town Council 1903 TS 111

op Bl 115 en 121.

Op 23 September 1980 het die tweede respondent op die voorgeskrewe aansoekvorm aansoek gedoen vir 'n openbare permit vir 'n nege-en-sestig-persone-passasiersbus om swart persone in georganiseerde groepe of as toeriste te vervoer. In die aansoekvorm word o a die volgende besonderhede verlang en verskaf:

"1. (d) Full business address (not postal address) .. Matsieng Village,
P O Mokodumela 9868.

(e) Full postal address .. P O Box 24,
Witsieshoek 9870.

4. State in detail between which points and within which area you wish to undertake conveyance...

I promise to abide with the Transport Board's Regulations with all information needed of my forward and return journeys

as/.....

as well as the route map; happen my application succeed for places such as Bloemfontein, Kimberley, Welkom, Bethlehem, Secunda, Sasolburg, Vereeniging, Kroonstad, Pretoria, Pietersburg, Transkei, Durban, Sun City, Manzini.

6. State reason why existing transport facilities cannot be used. Letters and documents in support of the application may be submitted The existing transport facilities, namely Setsokotsane Bus Service which is the only existing transport and few taxis within the homeland can really not cope (sic) with the heavy population demand on organised parties, church services and tourism etc."

Ter ondersteuning van sy aansoek het die tweede respondent briewe van 7 organisasies in die Qwaqwa gebied, wat melding maak van 'n behoefte aan vervoergeriewe in die gebied, saam met sy aansoek ingedien.

Op/.....

Op 7 Januarie 1981 het die Voorsitter van die kommissie, met verwysing na die tweede respondent se aansoek, in 'n brief aan die tweede respondent verklaar dat dit nie duidelik is in watter gebied hy die vervoerdienste wil onderneem nie en gevra dat hy meer spesifiek moet wees, soos byvoorbeeld "binne die Republiek van Suid-Afrika."

Op 19 Januarie 1981 het die tweede respondent toe in 'n brief geantwoord dat hy graag die vervoerdienste binne die Republiek van Suid Afrika sou wou onderneem.

Die kommissie het besonderhede van die aansoek, tesame met besonderhede van ander aansoeke, in die Staatskoerant nr 7441 van 27 Februarie 1981

gepubliseer/.....

gepubliseer onder die opskrif "Aansoek om openbare padvervoerpermitte." In die eerste paragraaf verskyn die volgende verduideliking en voorskrif:

"Die onderstaande aansoeke om openbare padvervoerpermitte, met aanduiding van (1) verwysingsnommer en plek waar die aansoeker sy besigheid wil bedryf, (2) naam van aansoeker en die aard van die aansoek, (3) die aantal en tipe voertuie, (4) die aard van die voorgename padvervoer, en (5) plekke waartussen en roetes waaroor of gebied waarin die voorgestelde vervoer sal plaasvind, word kragtens die bepalinge van artikel 14(1) van die Wet op Padvervoer, 1977 (Wet 74 van 1977) gepubliseer.

Ingevolge regulasie 4 van die Padvervoerregulasies, 1977, moet skriftelike vertoë ter ondersteuning of bestryding van hierdie aansoeke in viervoud binne 21 dae vanaf die datum van hierdie publikasie aan die aangeduide adres gerig word."

In die geval van tweede respondent se

aansoek/.....

aansoek moes die vertoë gerig word aan Die
 Direkteur-generaal, Vervoer, Afdeling Padvervoer,
 Privaatsak X193, Pretoria, 0001. Die besonderhede
 van die aansoek word as volg uiteengesit:

"D18/6/1637(A8/4) - BLOEMFONTEIN.(2) Teboho
 Kenneth Lebaka, trading as Teboho Touring
 Bus service, Mokodumela; application for
 public carrier permit. (3) One 69-passenger-
 bus to be acquired. (4) Black tourists and
 their personal effects and Black organised
 parties and personal effects. (5) Within
 the Republic of South Africa."

Dit dien hier gemeld te word dat Mokodumela
 die amptelike naam van die poskantoor in die woon-
 gebied Manguang in die gebied van Qwaqwa is en
 volgens die tweede respondent gebruik hy Mokodumela
 as sy besigheidsadres omdat dit die plek is waar hy

sy/.....

sy pos en telefoonoproepe ontvang.

Eddie Molingoane, die assistentbestuurder van die appellant, wat die hersieningsverrigtinge namens die appellant ingestel het, is die persoon wat vir die appellant die kennisgewings in die Staatskoerant weekliks nagaan om vas te stel of daar aansoeke is wat, indien hulle toegestaan word, die appellant se openbare permit nadelig mag affekteer. Hy het van die besonderhede van die betrokke aansoek van die tweede respondent, soos dit gepubliseer was in die Staatskoerant, verstaan dat die tweede respondent sy besigheid ten opsigte van die aangevraagde permit vanuit Bloemfontein wou bedryf en dat die padvervoer wat hy wou onderneem binne

die/.....

die gebied van die Republiek van Suid-Afrika sou plaasvind. Hy het geen nadeel vir die appellant, wat sy besigheid in Qwaqwa bedryf en sy padvervoer vanaf Qwaqwa laat plaasvind, in die toekenning van die aansoek gesien nie. Appellant het gevolglik geen stappe gedoen om vertoë teen die toestaan van die aansoek te rig nie.

Omdat die gepubliseerde besonderhede aangedui het dat die vervoer binne so 'n uitgebreide gebied soos binne die Republiek van Suid-Afrika sou plaasvind, het twaalf instansies van oor die hele land skriftelike vertoë gerig teen die toestaan van die aansoek aangesien elkeen van hulle bekommerd was dat die toestaan van so 'n openbare permit op hulle

passasiersbusdienste/....

passasiersbusdienste inbreuk sou doen. Toe die kommissie die aansoek op 13 Julie 1981 moes aanhoor, het tien van hierdie beswaarmakers opgedaag om hulle besware voor die kommissie te lê. Met die aanhoor van die aansoek het die tweede respondent aan die kommissie gesê dat hy graag toeriste wou vervoer vanaf Qwaqwa na punte binne die Republiek van Suid-Afrika en terug aangesien daar 'n groot behoefte vir sodanige soort padvervoer is. Dit het daartoe aanleiding gegee dat die voorsitter van die kommissie die volgende opmerking teenoor die tweede respondent gemaak het: "Jy wil net vanaf die Qwaqwa af vervoer. Hoekom het jy nie aansoek gedoen nie, want al die beswaarmakers het van ver af gekom." Die voorsitter het/.....

het hom toegelaat om sy aansoek te wysig. Nege van die tien beswaarmakers het toe hulle besware teruggetrek. Die kommissie het bygevolg die aansoek in die gewysigde vorm toegestaan en 'n openbare permit uitgereik in die voë wat reeds genoem is.

Die kommissie was in 'n groot mate te blameer vir die onbevredigende posisie waarin die beswaarmakers hulle bevind het. Die besonderhede wat in die aansoekvorm verstrek is en wat ook gepubliseer is, maak dit onmoontlik vir enigeen om enige idee te vorm van wat die aansoek in werklikheid behels en of hy daardeur geraak gaan word. Dit is ook moeilik om te begryp hoe die kommissie ooit in staat kon wees om die bepalings van art 15 met die

aanhoor van so 'n vae aansoek behoorlik te kon toepas.

Indien die kommissie vooraf behoorlike aandag aan

die besonderhede van die aansoek en die stukke wat .

daarmee saam ingedien is, gegee het, sou die kom-

missie opgemerk het dat die tweede respondent

'n vervoerdiens wou verskaf waar die vervoerdienste

van die appellant tesame met 'n paar taxis in die

tuisland, vermoedelik Qwaqwa , die bestaande ver-

voergeriewe is. Die stukke wat ingedien is han-

del ook uitsluitlik met die behoefte aan die beson-

dere soort vervoergeriewe wat die appellant in die

Qwaqwa gebied verskaf. Die aansoekvorm toon ook nie

'n plek aan waar die tweede respondent sy besigheid

wil bedryf nie. Indien enige, toon dit net 'n

posadres aan. Met 'n bietjie navraag kon die kommissie presies vasgestel het by watter plek hy sy padvervoerdiens wou bedryf.

In die gepubliseerde besonderhede was daar gevolglik niks wat enige aanduiding kon gegee het dat die tweede respondent 'n openbare permit wou gehad het om binne en vanuit die Qwaqwa gebied 'n padvervoerdiens te bedryf nie. Daar was ook niks waarvan afgelei kon word dat 'n openbare permit vir daardie gebied moontlik, in die voëë waarin dit wel toegestaan is, toegestaan kon word nie. Die gebeure met die aanhoor van die aansoek het getoon hoe belangrik dit is dat die aansoek self en ook die besonderhede daarvan wat gepubliseer word, 'n taamlike

getroue/.....

getroue idee gee van die plek waar en vanwaar
die padvervoerdiens gaan bedryf word.

Molingoane beweer dat die gepubliseerde
besonderhede hom mislei het en laat verstaan het
dat die tweede respondent sy besigheid by Bloem-
fontein wou bedryf. Volgens hom is die plek vanwaar
die permithouer van 'n permit vir vervoerdienste van
die betrokke aard sy besigheid bedryf van deurslag-
gewende belang wat kompetisie met ander permit-
houers betref. Dit is die plek waar hy aan 'n
behoefte aan vervoergeriewe voorsien en hoofsaaklik
sy klandisie werf.

Ondanks die betoë tot die teendeel van
Adv Visser namens die kommissie en Adv Geldenhuys

namens/.....

namens die tweede respondent, is dit

waarskynlik dat Molingwane inderdaad deur die besonderhede mislei was. Die genoemde besonderhede is eintlik onduidelik soos dit verskyn tensy daar verwys word na die verduideliking in die eerste paragraaf van die Staatskoerant. Daarvolgens dui (1) op die verwysingsnommer en die plek waar die aansoeker sy besigheid wil bedryf en (2) op die naam van die aansoeker en die aard van die aansoek. Aan die hand hiervan is dit redelik om te aanvaar dat wat in die Staatskoerant gepubliseer was as:

"D18/6/1637 (A8/4) - BLOEMFONTEIN (2) Teboho Kenneth Lebaka, trading as Teboho Touring Bus Service, Mokodumela; application for public carrier permit."

dui/.....

..

dui op (1) die verwysingsnommer en plek waar die aan-
 soeker sy besigheid wil bedryf en (2) op die naam
 van die aansoeker en die aard van die aansoek.

Namens die respondente is aangevoer dat
 Bloemfontein deel van die verwysingsnommer is. Dit
 is egter eerder 'n plek as 'n nommer en Mologwane kan
 nie verkwalik word as hy verstaan het dat Bloemfontein
 die plek is waar die tweede respondent sy besigheid
 wou bedryf nie.

Inderdaad was die Tweede respondent nooit van
 plan om sy besigheid in Bloemfontein te bedryf nie. Trouens
 daar was ook niks in die gepubliseerde besonderhede nie
 wat enigsins 'n aanduiding aan Mologwane gegee het dat
 die aansoek vir die soort van padvervoer was waarvoor
 uiteindelik aansoek gedoen was en wat toegestaan is.

Appellant/.....

Appellant, as die permithouer van 'n bestaande vervoerdiens wat onder die bepalings van art 15(1) beskerm word, het as gevolg van die publikasie van die misleidende en gebrekkige besonderhede nie vertoë tot die kommissie gerig nie en die kommissie het dus sonder dat die appellant 'n geleentheid gehad het om vertoë te rig, die aansoek van die tweede respondent aangehoor, die wysiging tot die aansoek toegestaan en aan tweede respondent 'n openbare permit toegestaan om 'n vervoerdiens te lewer, moontlik in kompetisie met die appellant.

Dit volg hieruit dat die kommissie nie die voorskrifte van die Wet behoorlik nagekom het nie en dat adv van der Walt namens die appellant gelyk gegee

moet/.....

moet word dat die beslissing van die kommissie
ongeldig is en onderhewig is aan hersiening.

Die vraag wat nou beantwoord moet word
is of die hof benede geregverdig was om te bevind
dat daar so 'n onredelike vertraging was met die bring
van die aansoek om hersiening van die beslissing van
die kommissie dat dit nie aangehoor behoort te word
nie en afgewys moet word.

Voordat daar verwys word na die verloop
van gebeure nadat die kommissie sy beslissing gemaak
het op 13 Julie 1981, is dit nodig om aan te merk
dat, omdat die appellant geen verdoë ter bestryding
van die aansoek tot die kommissie gerig het nie,
die appellant se verteenwoordigers nie insae tot die

aansoek/.....

aansoek en die meegaande stukke gehad het nie en ook nie by die aanhoor van die aansoek teenwoordig was nie. Die appellant se verteenwoordigers het gevolglik nie eerstehandse kennis gehad van die presiese aard van die vervoerdienste waarop die toegestane permit betrekking gehad het nie.

Op 16 Julie 1981 het Molingoane vir ene de Klerk, 'n prokureur op Pretoria, gevra om by die kommissie 'n afskrif te kry van die kommissie se beslissing in die tweede respondent se aansoek. De Klerk het op 22 Julie 1981 'n brief aan die kommissie gerig en vir so 'n afskrif gevra en terselfdertyd verduidelik dat die appellant nie teen die aansoek beswaar gemaak het nie en dat dit nou blyk dat die toestaan

van die/.....

van die aansoek die appellant ernstig kan benadeel.

Die kommissie het nie op hierdie brief geantwoord

nie en op 11 Augustus 1981 het de Klerk weer 'n brief

geskryf om die kommissie te herinner aan die versoek

in die vorige brief. Die kommissie het toe op

13 Augustus 1981 'n afskrif van die beslissing aan

de Klerk gestuur. Omdat die permit wat toegestaan

is heeltemal afgewyk het van die besonderhede van

die aansoek wat in die Staatskoerant gepubliseer is,

het de Klerk op 20 Augustus 1981 'n afskrif van die

beslissing aan Molingwane gestuur en voorgestel dat

'n advokaatsopinie verkry word oor die moontlikheid

om die beslissing in die Hooggeregshof op hersiening

te neem. Op 21 Augustus 1981 het Molingwane vir

de Klerk/.....

de Klerk telefonies versoek om die voorgestelde opinie te verkry. Voordat de Klerk vir die advokaat die nodige opdrag kon gee moes hy eers sekere stukke in die hande kry, insluitend 'n afskrif van die appellant se permitte. Op 5 Oktober 1981 het hy toe die opdrag aan 'n plaaslike advokaat gegee. Op 27 Oktober 1981 het die advokaat telefonies vir de Klerk vir 'n afskrif van die tweede respondent se oorspronklike aansoek om die openbare vervoerpermit gevra. Op 30 Oktober 1981 het de Klerk vir die kommissie skriftelik gevra vir so 'n afskrif. Op 10 November 1981 het de Klerk mnr Geringer by die kantoor van die kommissie geskakel en hom verwys na sy brief van 30 Augustus en gevra of hy die gevraagde

afskrif/.....

afskrif by sy kantoor kon laat afhaal. Geringer
het geantwoord dat die kommissie nog nie besluit
het of de Klerk 'n afskrif kan kry nie. Dit het
daartoe aanleiding gegee dat de Klerk dit gerade
geag het om op 17 November 'n brief aan die tweede
respondent te rig en hom in kennis te stel van die
appellant se voorneme om die toekenning van die
openbare padvervoerpermit deur die kommissie aan
hom deur die Hooggeregshof te laat hersien vanweë
die gebrekkige kennisgewing van sy aansoek in die
Staatskoerant.

Aan die einde van November 1981 was
de Klerk weer telefonies in verbinding met Geringer
en is toe meegedeel dat hy of die appellant nie

geregtig/.....

geregtig is op 'n afskrif van die tweede respondent se oorspronklike aansoek nie omdat die appellant nie ingevolge art 14(2) van die Wet teen die aansoek beswaar gemaak het nie. De Klerk het die advokaat hiervan gesê en hom gevra vir sy opinie so gou as doenlik.

De Klerk het die skriftelike opinie op 8 Desember 1981 ontvang en dit op 10 Desember 1981 aan Molingoane gestuur en gevra of met die aansoek in die Hooggeregshof, soos aanbeveel in die opinie, voortgegaan moet word. Hy is ook ingelig dat beëdigde verklarings opgestel sal moet word vir sulke verrigtinge en dat hy vir die doel na Pretoria sal moet kom. Op 30 Desember 1981 het die kommissie

vir/.....

vir de Klerk skriftelik in kennis gestel dat hy
 nie insae tot die aansoek van tweede respondent
 mag hê nie aangesien appellant nie beswaar teen
 die aansoek gemaak het nie.

Op 7 Januarie 1982 het Molingoane vir
 de Klerk op sy kantoor in Pretoria gespreek en
 opdrag gegee om met die aansoek vir hersiening in
 die Hooggeregshof voort te gaan.

De Klerk het 'n konsep kennisgewing van
 mosie en stawende eedsverklarings voorberei en dit
 op 5 Maart 1982 aan die advokaat besorg om nagesien
 te word. De Klerk het die nagesiende stukke teen
 die middel van Maart 1982 ontvang en onmiddellik vir
 Molingoane laat weet om dit te kom teken, wat hy toe

gedoen/.....

gedoen het op 26 Maart 1982.

In die tussentyd het de Klerk reeds op 24 Maart 1982 'n brief aan sy korrespondent in Bloemfontein gerig gehad om 'n saaknommer en verhoordatum vir die aangeleentheid gereël te kry en te vra dat hy reël vir die betekening van 'n afskrif van die kennisgewing van mosie aan die tweede respondent. Die korrespondent is verder meegedeel dat die aangeleentheid dringend is en dat de Klerk so spoedig doenlik van hom sal wil hoor. Op 14 April 1982 het de Klerk geskakel om te verneem of 'n afskrif van die kennisgewing van mosie aan tweede respondent beteken is. De Klerk is meegedeel dat dit in die proses van betekening was. Dit is toe inderdaad op 26 April 1982

deur die/.....

..
 deur die Adjunk-Balju van Harrismith op Harrismith
 aan tweede respondent beteken.

Dit dien daarop gelet te word dat die
 appellant en die tweede respondent in die Qwaqwa-
 gebied woon en ook daar hulle vervoerbesighede bedryf.
 Die appellant se prokureur en advokaat was in Pretoria
 gevestig en die hersieningsaansoek moes voor die hof
 in Bloemfontein gebring word.

Die openbare permit van die tweede
 respondent is ingevolge art 16 van die Wet vir 'n
 onbepaalde tydperk en, ondanks die feit dat dit
 kragtens 'n ongeldige beslissing van die kommissie
 aan hom uitgereik is, is daar niks om hom te ver-
 hinder sou hy waarskynlik voortgegaan het om sy
 padvervoerdiens voort te sit totdat die beslissing deur
 'n hof tersyde gestel word. Soos hierbo aangetoon is het
 die/.....

die appellant en enige ander lid van die publiek
as belanghebbendes wat deur die beslissing geraak
word die reg om die beslissing op hersiening te
laat neem en te vra vir die tersydestelling daarvan.
Omdat daar geen wetsvoorskrifte in hierdie verband
bestaan nie bepaal reël 53 van die eenvormige
hofreëls van die hooggeregshof watter prosedure
gevolg moet word om sulke hersieningsverrigtinge
voor die hof te bring. Daar word geen tydsbeperking
gestel waarin sulke verrigtinge voor die hof gebring
moet word nie. Aangesien so iets by die prosesreg
tuishoort en elke hof geregtig is om sy eie
prosedures te bepaal, is dit 'n aangeleentheid ten
opsigte waarvan die hof 'n diskresie het; kyk,

West Rand Estates Ltd v New Zealand Insurance Co

Ltd 1926 AD 173 op bl 185 en 193. So 'n

diskresie is nie 'n absolute diskresie wat op enige

gronde wat as geskik gereken mag word, uitgeoefen

word nie maar 'n regterlike diskresie. Die woord

"diskresie" dui op die afwesigheid van enige vaste

reël. Indien daar 'n vaste reël sou bestaan sou

daar geen sprake van 'n diskresie kan wees nie. 'n

Regterlike diskresie is 'n diskresie wat volgens er-

kende regsreëls en praktykreëls en op geregtelike

gronde, nie om wispelturige nie maar gegronde redes,

uitgeoefen word om reg te laat geskied; kyk

Britten and Others v Pope 1916 AD 150 op bladsye

157 en 173, Johannesburg Town Council v Norman

Anstey and Co 1928 AD 335 op bl 341, Penny v Walker

1936 AD 241 op bl 260, R v Zackey 1945 AD 505 op bl

513, Kathrada v Arbitration Tribunal and Another 1975

(2) SA 673 (A) op bl 678. In hierdie sin het die

hof 'n onbelemmerde diskresie wat buigsaam na gelang

van al die feite van 'n besondere geval uitgeoefen word.

Waar 'n hof dus moet beslis of hersienings-

verrigtinge binne 'n redelike tyd gebring word, sal dit

gedoen moet word aan die hand van al die tersaaklike

feite. Die tersaaklike feite van 'n besondere saak

kan nooit presies dieselfde wees as dié van ander sake

waaroor daar reeds beslissings gegee is nie en gevolglik

kan/.....

kan daar nie met veel vrug na sulke ander sake
 verwys word om vas te stel wat daar as redelike (of
 onredelike) tydperke geag was nie. Daar kan miskien
 wel na beslissings in ander sake gekyk word om te sien
 watter soort feite in aanmerking geneem word en watter
 gewig daaraan geheg word.

Voordat daar gekyk word na die soort
 oorwegings wat in ander sake gegeld het is dit miskien
 gerade om eers kortliks te verwys na die wyse waarop
 die hof sy diskresie uitoefen waar 'n tydsbeperking
 in 'n prosesreël oorskry word. In so 'n geval het
 die skuldige litigant nie die reg om met die besondere
 proses voort te gaan voordat hy nie eers 'n vergunning
 verkry het nie van of sy teenparty of die hof, wat ook al
 die geval mag wees. Waar 'n litigant die hof nader om
 vergunning/.....

vergunning moet hy die hof tevrede stel dat daar genoeg-
same redes bestaan vir die verskoning van sy nie-
nakoming van die prosesreël. Die uitgangspunt van die
hof in so 'n geval is dat die hofreëls termyne stel om
nagekom te word, nie slegs vir die gerief van die hof
en om in belang van die regsadministrasie onnodige
vertraging by gedinge uit te skakel nie, maar ook omdat
die partye, met inbegrip van die teenparty, daar belang
by het. Waar 'n litigant dus vind dat hy in versuim
geraak het, is dit sy plig om sonder verdere uitstel
aansoek om kondonاسie te doen; kyk Commissioner for
Inland Revenue v Burger 1956(4) SA 446 (A) op bl 449,
Meintjies v H D Combrinck (Edms) Bpk 1961(1) SA 262(A)
op bl 264. Dit volg hieruit dat wanneer daar aansoek
om kondonاسie gedoen word die duur van die versuim en
die/.....

die omstandighede wat die versuim veroorsaak het d w s

die verduideliking vir die versuim belangrike oor-

wegings by die hof sal wees. In die saak van United

Plant Hire (Pty) Ltd v Hills and others 1976(1) 717(A)

op bladsy 720 vat Holmes AR die posisie in hierdie

verband as volg saam:

"It is well settled that, in considering applications for condonation, the court has a discretion, to be exercised judicially upon a consideration of all the facts; and that in essence it is a question of fairness to both sides. In this enquiry, relevant considerations may include the degree of non-compliance with the rules, the explanation therefore, the prospects of success on appeal, the importance of the case, the respondent's interest in finality of his judgment, the convenience of the Court, and the avoidance of unnecessary delay in the administration of justice. The list is not exhaustive.

These factors are not individually decisive

but/.....

but are interrelated and must be weighed one against the other; thus a slight delay and a good explanation may help to compensate for prospects of success which are not strong; See Liquidators , Myburgh, Krone and Co Ltd v Standard Bank of SA Ltd and Another 1924 AD 226, Melane v Santam Insurance Co Ltd 1962(4) SA 531(AD) at p 532; Federated Employers Fire and General Insurance Co Ltd and Another v McKenzie 1969 (3) SA 360 (AD); Glazer v Glazer N O 1963(4) SA 694 (AD)."

In die geval waar 'n gegriefde persoon na die hof kom om verrigtinge op hersiening te laat neem, oefen hy 'n reg uit en is hy in 'n heel ander posisie as die persoon wat 'n prosesreël nie nagekom het nie en daardeur 'n reg verloor het en die hof om 'n vergunning moet nader vir die reg om weer met sy proses voort te kan gaan. In die laasgenoemde geval is die duur van die versuim en die verduideliking daarvoor 'n belangrike deel van sy aansoek om vergunning. In die eersgenoemde

geval/.....

geval daarenteen, moet die hof slegs 'n diskresie
 uitoefen of die gegriefde weens verloop van tyd ver-
 bied behoort te word om die hersieningsverrigtinge
 te bring. Dit sien ons dan ook uit die soort van
 oorwegings wat in die meeste van die vorige beslissings
 gegeld het waar daar geen tydsbeperkings was nie.

Die vroegste saak in hierdie verband is

Immelman v Keller and the Resident Magistrate of Fraser-

burg 20 S C 63. Uitspraak was gegee teen 'n verweerder
 in sy afwesigheid sonder dat die dagvaarding aan hom
 beteken was. Die bedrag waarvoor vonnis gegee was het
 ook die regsbevoegdheid van die magistraatshof oorskry.
 Daar was ook 'n uitwinningslasbrief uitgereik. Toe die
 verweerder van die vonnis teen hom verneem, het hy die
 hof gevra om die verrigtinge voor die magistraat in
 hersiening te neem en tersyde te stel. Die hof het
 hom/.....

hom tot hulp gekom en verklaar: "If there had been any evidence that the applicant had notice of the proceedings, and had allowed some time to elapse, and had lain by and had allowed these proceedings to continue, then the Court would not have assisted him; but there is no evidence to that effect."

By die hersiening van kosterekenings kan daar met voordeel na die volgende paar sake verwys word.

In die saak van Policansky Bros v Hermann & Canard

1911 T P D 319 blyk dit op bladsy 321 dat daar in die hof benede beswaar gemaak was teen die hersiening van 'n kosterekening omdat die hersieningsverrigtinge nie binne 14 dae na afhandeling van die taksasie daarvan ingestel was nie. Inderdaad was die statuut waaronder die termynbeperking van 14 dae ingestel was herroep en was/.....

was daar nie meer 'n termynbepërking wat gegeld het nie.

Wessels R het die houding ingeneem dat die hof sal

moet bepaal of die versuim in daardie geval redelik

was of nie. Die hof het toe in ag geneem dat die saak

kort voor die reses verhoor was en dat die taksasie

gedurende die reses plaasgevind het. Die hof het

toe onder die omstandighede die vertraging van een maand

nie as buitensporig beskou nie.

In die saak van Patel v Ismail Mia and Co

1912 TPD 650 was 'n kosterekening op 25 April getakseer

en kennisgewing van hersiening daarvan op 21 Junie gegee.

Bristowe R het verwys na die termynbepërking van 14 dae

wat voorheen gegeld het, die termynbepërking van een

maand wat gegeld het vir die hersiening van kostereke-

nings in die magistraatshoue en die termynbepërking

van/.....

van ses weke waarin vanaf die magistraatshoue
geappelleer mag word en die mening uitgespreek dat
van hierdie termynbeperkings afgelei kan word wat
die wetgewer in sulke gevalle as 'n redelike tyd ge-
reken het. Die geleerde regter het toe as volg ver-
klaar: "But the delay here is wholly unexplained.
The case is perfectly simple, substantially the only
point being whether the cost of briefing counsel
should be allowed when his services are dispensed
with. I do not think that a man is entitled to
remain inactive for a long time and then come to
Court and say, 'now I wish to appeal.' He is bound
to be vigilant and having regard to the time fixed by
the Legislature in the cases to which I have referred

I think/.....

I think two months is too long in simple cases like the present."

In die saak van Francis v Dutch Reformed Church George, and another 1913 CPD 179 was die kosterekening op 20 Desember 1912 getakseer en op 14 Maart 1913 op hersiening gebring. Die respondent het beswaar gemaak teen die aanhoor van die hersiening op grond van onredelike versuim aan die kant van die applikant. Die hersiening het gegaan oor die vertolking van 'n hofbevel en geen verduideliking was gegee vir die versuim nie. Die hof het die beswaar afgewys omdat die hof nie kon insien hoe die respondent deur die versuim kon benadeel geword het nie. Die hof het egter in die loop van die uitspraak gesê dat hierdie soort hersienings binne 'n redelike tyd gebring moet word omdat dit nie billik teenoor die

takseermeester/.....

takseermeester is om dit na 'n lang vertraging te doen
 nie. 'n Takseermeester is 'n besige beampte van die hof
 en waar hy die besonderhede van 'n saak ondersoek het,
 soms ingewikkelde besonderhede, en daarna 'n beslissing
 gegee het, is dit onbillik teenoor hom om sy beslissing
 op hersiening te neem wanneer sy herinneringe en die
 van die partye nie meer so helder is as wat dit sou
 gewees het as die hersieningsverrigtinge dadelik ingestel
 was nie.

In die saak van Maseto and others v Pleskus and
 others 1917 TPD 366 was die versuim om 'n kosterekening
 op hersiening te bring een maand en twintig dae, wat
 Wessels R nie as onredelik lank beskou het nie omdat
 die hersiening bloot om 'n saak van beginsel gegaan het.
 Die geleerde regter het egter te kenne gegee dat dit
 duidelik/.....

duidelik is dat daar een of ander beperking moet wees.

'n Kosterekening kan nie lank na dit getakseer is op

hersiening gebring word nie; wanneer persone hulle

posisie verander het en die takseermeester al mag ver-

geet het wat werklik voor hom plaasgevind het. Dit sou

onredelik wees om van 'n takseermeester, wat gedurig

besig is met kosterekenings, te verwag om vir 'n lang

tydperk te onthou wat by elke besondere geval gebeur het.

In die saak van Hepworths Ltd v Thornloe

and Clarkson Ltd 1922 TPD 336 het 'n volle regbank 'n appèl

aangehoor teen die uitspraak van de Waal R in die kamer-

hof. 'n Plaaslike prokureur was van mening dat 'n koste-

rekening op hersiening geneem moes word en het so aanbe-

veel aan sy korrespondent, 'n prokureursfirma in Kaapstad.

Die prokureur wat met die aangeleentheid gehandel het

was/.....

was uitstendig met vakansie en daar is toe vir hom gewag om terug te keer. Dit het 'n vertraging van 8 Februarie tot 2 Maart veroorsaak met die gevolg dat kennisgewing van die aansoek om hersiening eers twee maande na taksasie van die kosterekening gegee was. Wessels RP het die standpunt ingeneem dat die plaaslike prokureur in 'n beter posisie was as die korrespondent om te oordeel of die kosterekening op hersiening geneem moet word en dat al wat in Kaapstad nodig was, was om van die kliënt te verneem of hy bereid was om die koste verbonde aan die hersiening aan te gaan. Die firma in Kaapstad het dus heeltemal onredelik opgetree deur te wag van 8 Februarie tot 2 Maart vir die terugkeer van die prokureur wat met

vakansie/.....

vakansie was. Wessels RP was bygevolg nie bereid om te bevind nie dat de Waal R sy diskresie onbehoorlik uitgeoefen het deur te beslis dat twee maande n te lang versuim was om die hersieningsverrigtinge te bring.

Gregorowski R het in n afsonderlike uitspraak om basies dieselfde redes tot dieselfde gevolgtrekking gekom. Hy het voortgegaan om te verklaar dat die hersiening van n kosterekening gou behoort plaas te vind omdat dit onbillik teenoor die teenparty is om lank te wag na die taksasie en hom dan skielik in kennis te stel dat die kosterekening hersien gaan word.

Hy het die mening uitgespreek dat in die geval van n hersiening waar daar nie ingewikkelde stukke is wat voorberei moet word nie of nuwe feite is wat ondersoek moet word nie, n maand oorgenoeg tyd was om n hersiening te/.....

te bring. Stratford R het bloot gesê dat hy saamstem dat die vertraging onredelik was.

Dit mag hier gemeld word dat de Waal R in sy uitspraak in die hof benede onder andere gesê het dat dit noodwendig afhang van die omstandighede van elke besondere saak wat as 'n redelike tydperk beskou word. Dit is in belang van alle litigante sowel as hofbeamptes dat, waar uitspraak gegee word en 'n party daaroor gegrief voel, hy onmiddellik en gou aan die teenparty kennis gee daarvan en voort gaan met sy appèl of hersiening, wat ookal die geval mag wees, sodat die teenparty kan weet waar hy staan en finaliteit bereik kan word.

By die ander soort sake waar verrigtinge voor statutêre liggame op hersiening geneem word kry ons die volgende/.....

volgende voorbeelde.

In die saak van Hassan and Co v Potchefstroom

Municipality 1928 TPD 827 het dit gegaan oor die her-

siening van verrigtinge voor 'n munisipale raad wat 'n

aansoek om 'n sertifikaat vir 'n handelslisensie oorweeg

het.

'n Preliminêre punt is voor 'n volle regbank

geneem dat daar 'n onredelike vertraging was met die

bring van die hersieningsverrigtinge. Stratford R

het daarna verwys dat daar alreeds voorheen beslis

was dat 'n hof sal weier om sulke verrigtinge aan te

hoor waar (1) daar onredelike versuim was en (2) dit

weens die aard en omstandighede van die saak die teen-

party waarskynlik sal benadeel. Op bladsy 828 verklaar

die geleerde regter as volg:

"Therefore/.....

"Therefore the proper time within which review proceedings should be brought is a matter which in each case must be considered on its merits. I have read the papers in this case, and there is no circumstance, so far as I can judge, in which the issue for determination is at all obscured or prejudiced by the delay of three and a half months, and no argument has been addressed to us on the score of prejudice. And prejudice, in my view, is the all important consideration. If the delay is of such a character as will seriously embarrass the respondent the Court should exercise its discretion to refuse to hear the proceedings. But this is not the case here, and it is not contended that it is. Mere lapse of time is relied upon."

Dit blyk nie uit die hofverslag hoe lank die versuim in daardie geval was nie maar die verduideliking wat die advokaat van die applikant aan die hof gegee het vir die versuim was dat die geldigheid van die betrokke ordonnansie die aandag van 'n ander hof geniet het en daar/.....

en daar vele weke gewag was vir die beslissing
 voordat die hersieningsverrigtinge begin is. Die
 hof het die verduideliking aanvaar en die preliminêre
 punt van die hand gewys.

In die saak van Sampson v SA Railways and
 Harbours 1933 CPD 152 het 'n spoorwegamptenaar die
 verrigtinge voor 'n raad van ondersoek as gevolg waarvan
 hy uit sy pos ontslaan was op hersiening gebring. Die
 raad het sy beslissing in September 1928 gegee en die
 aansoek om hersiening is vier jaar later in Oktober 1932
 gebring. Beswaar is gemaak omdat daar te lank gewag
 is om die hersieningsverrigtinge in te stel. Die beswaar
 is gehandhaaf en Gardiner RP het hom op bladsy 154
 as volg uitgelaat:

"This/.....

"This Court has certain powers of review in proceedings of inferior tribunals, and they may be reviewed on the grounds of irregularity, but the extent of the irregularity required I need not deal with. It is important, when the court is to be asked to exercise these powers, that no unreasonable time should be allowed to elapse, because, especially in the case of tribunals which are not courts of law, or conducted by legal men, it is important that proceedings should be taken promptly. There is not always the same careful or full record in proceedings which are not courts of law, and where the ground of review is irregularity in the proceedings, then, even in the case of a court of law, there may not be anything on the record to show an irregularity. In fact an irregularity may sometimes consist in refusing to put something on the record, refusing to record an exception taken, or something like that. It is therefore important that proceedings for review should be taken while the matter is fresh in the minds of the persons concerned, and while those persons are available to give testimony. It seems to me that the Court cannot allow such an extremely lengthy period as four years to elapse, and must hold that an unreasonable time has been allowed to pass without proceedings being taken."

Op appèl, in die saak Sampson v S A Railways and

Harbours 1933 CPD 335, het die hof verwys na die aard

van die/.....

van die onreëlmatighede wat na bewering voor die raad van
 ondersoek plaasgevind het en die moeilikhede wat ontstaan
 om na 'n lang verloop van tyd weer daarmee te handel.

Van Zyl R het daarna op bladsy 338 as volg verklaar:

"Under these circumstances the Court will,
 by reason of the long lapse of time, be at a
 great disadvantage in going into the questions
 raised by the appellant, and it is right that
 it should refuse to do so, unless very excep-
 tional circumstances are placed before it. It
 seems to me that it must be a matter of impor-
 tance in the proper running of the railway
 service that there should be , except in ex-
 ceptional circumstances, finality in matters of
 this nature after a lapse of a certain time."

In die saak van Stoner v S A Railways and

Harbours 1933 T P D 265 was 'n spoorwegamptenaar uit sy

diens ontslaan op grond van wangedrag na verrigtinge

voor die spoorwegappèlraad. Die verrigtinge was in

Januarie 1932 en hersieningsverrigtinge was nie gebring

voor/.....

voor Februarie 1933 nie. Die verduideliking van die versuim was dat die amptenaar eers vertoë tot die Minister gerig het en besluit het om die hersieningsverrigtinge in te stel toe dit geblyk het dat sy vertoë vrugteloos was. Hy het egter nie die nodige fondse gehad nie en moes eers geld bymekaar maak om die hersieningsverrigtinge te kon bring. Daar kon nie aangetoon word dat die spoorweë deur die vertraging enigsins benadeel was nie en die hof het gevolglik beslis dat die vertraging nie onredelik was nie.

Dit blyk uit 'n reeks beslissings na die voornoemde Hassan saak dat blote versuim nie afsonderlik en op sigself oorweeg was om vas te stel of dit

redelik/.....

redelik of onredelik was nie. Dit was altyd oorweeg saam met al die ander feite wat deur die versuim geraak kon word, kyk byvoorbeeld Rossouw v Norton N O and Others 1950(2) SA 1(C) op bladsy 3, Chesterfield House (Pty) Ltd v Administrator of the Transvaal and Others 1951 (4) SA 421 (T) op bladsye 424 tot 425, Sibert v City of Cape Town 1952 (2) SA 113 (C) op bladsy 119, Shepherd v Mossel Bay Liquor Licensing Board 1954 (3) SA 852(C) op bladsy 857, Kingsborough Town Council v Thirlwell and Another 1957 (4) SA 533 (N) op bladsye 535 tot 539, Van Zyl and Another v Steenkamp and Others 1964 (2) SA 79 (C) op bladsy 83, Harnaker v Minister of the Interior 1965(1) 372 (C) op bladsy 380.

Hierdie hof het die geleentheid gehad om

vas te/.....

vas te stel of daar binne 'n redelike tyd gehandel was in 'n ietwat besondere geval. In die saak West Rand Estates, Ltd v New Zealand Insurance Co Ltd 1926 A D 173 het hierdie hof 'n appèl gehandhaaf en die appellant, naamlik die eiser se vordering vir 'n geldbedrag toegelaat maar as gevolg van 'n fout nie sy bede vir rente a tempore morae toegestaan nie. Die appellant het toe na die hof teruggekom om die fout te laat regstel. Volgens die bronne waarna verwys is het die hof regsbevoegdheid om op die dag wanneer die uitspraak gelewer word sy bevel aan te vul deur enige iets by te voeg wat volg uit die uitspraak self soos byvoorbeeld in daardie geval die rente op die bedrag waarvoor uitspraak gegee was.

In sy/.....

In sy uitspraak op blasy 185 verklaar appèlregter

Solomon as volg:

"The only question is whether that right has been lost by reason of the fact that the order was not amended on the same day on which judgment was given, as required by the Roman-Dutch authorities. We are not, however, necessarily bound by the limit of time observed in the Courts of Holland. The matter is not one of principle or of substantive law, but purely one of procedure, and we are entitled to regulate the procedure of our own Courts. In the cases to which I have already referred in which this Court has amended its orders, the applications to it were not made on the same day on which judgment was pronounced, but the court did not hesitate on that account to amend its orders. On principle there seems to be no good ground for limiting the right of the Court in this respect to the day on which the order was made. If it can be supplemented on that day, there is no reason why this

should/.....

should not be done at any time after judgment has been given, provided that there has been no unreasonable delay in applying to the Court. There undoubtedly would be a failure of justice in this case if we were forced to hold that we were impotent to give relief, and it is satisfactory to find that we are not driven to that conclusion."

In sy uitspraak op bladsy 193 verwys appèlregter Kotzé daarna dat die Romeinse juriste 'n termyn van een dag as genoegsaam gereken het vir 'n hof om op aansoek sy bevel aan te vul. Die geleerde regter stel sy standpunt as volg:

"But it does not follow that what was an expedient or reasonable time limit in Roman jurisprudence is equally suitable at the present day. Time and circumstances bring about change and development; and modern exigencies and conditions may well require the observance of a longer period of prescription.

The/.....

The present case is an apt illustration of this. After the appeal had been heard, this Court took time to consider its judgment. When judgment was subsequently pronounced without any mention of the interest claimed having been made by the Court, the term was over, and counsel, who were members of the Transvaal bar and had argued the case, had returned to the Transvaal Province, whence the suit originated. Application, under these circumstances, could not possibly have been made on the same day to the Court to award the omitted interest to the successful appellant. It cannot with reason be said that he had lost his right, and it therefore follows that the only course to pursue is to adopt the one which justice demands, and to grant the application for the payment of the omitted interest claimed by the plaintiff

Alhoewel die hof van oordeel was dat

die aansoek binne 'n redelike tyd gebring moes word,

het die/.....

het die hof nie in die betrokke saak probeer vasstel
 wat die vroegste tyd was wat die appellant die aan-
 soek kon gebring het nie.

Wanneer in gedagte gehou word dat 'n hof
 'n onbelemmerde diskresie het en in elke geval van
 versuim sy diskresie volgens die besondere feite van
 daardie geval uitoefen, kan bogenoemde gewysdes slegs
 dien as voorbeelde van die soort oorwegings wat
 deur die hof in aanmerking geneem was. Soos uit die
 voorbeelde blyk was die mate waarin die versuim die
 behoorlike hersiening van die betrokke verrigtinge
 mag benadeel het 'n belangrike oorweging. Hier was
 in hoofsaak in aanmerking geneem die aard (i) van die
 verrigtinge, (ii) die aanval teen die verrigtinge, en
 (iii) die betrokkenheid van die partye. 'n Verdere

belangrike oorweging was die nadeel of waarskynlike nadeel wat die versuim die teenparty kon veroorsaak het. Dit blyk nie altyd duidelik uit die gewysdes watter soort nadeel die howe in die betrokke gewysdes in gedagte gehad het nie maar dit mag betrekking gehad het op die vermoë van die teenparty om sy saak behoorlik voor die hof te lê en miskien ook op die feit dat hy sy posisie in die tussentyd so verander het dat dit onbillik sou wees om hom in die posisie te plaas waarin hy sou wees as die hersiening sou slaag. Die wenslikheid van finaliteit en die spoedige afhandeling van geskille was ook 'n oorweging, maar soos geblyk het uit die West Rand Estates Ltd saak kan die reg van die veronregte van so 'n aard wees dat 'n onreg

sal/.....

sal geskied as hy sy reg ontsê word.

In die saak Wolgroeiërs Afslaers (Edms) Bpk v

Munisipaliteit van Kaapstad 1978(1) SA 13(A) het

die vraag spesifiek opgeduik op appèl of 'n hof

'n aansoek om hersiening van 'n administratiewe daad

kan afwys bloot op grond daarvan dat, na die hof se

oordeel, die appellant onredelik versuim het voordat

hy die hof genader het en dit wel sonder dat daar

enige bewyse is dat die respondent of enige ander

persoon deur die versuim wat daar was benadeel is,

of waarskynlik benadeel sal word.

Rumpff HR het saamgestem met Miller AR

(met wie Hofmeyr AR saamgestem het) dat die appellant

hom skuldig gemaak het aan buitensporige vertraging

en bygevoeg dat die laaste deel daarvan, naamlik

Maart 1973 tot November 1974 na sy mening alleen
toegeskryf kan word aan totale onverskilligheid.

Volgens die geleerde hoofregter kon dit nie van
'n hof redelikerwys verwag word om beskikbaar te
wees wanneer op so 'n manier en so lank gesloer
word nie.

Miller AR het in sy uitspraak verwys na
sommige van die gewysdes waarna reeds in hierdie
uitspraak verwys is, en tot die slotsom gekom dat
deur die hof voorgeskryf is dat verrigtinge binne
'n redelike tyd ingestel moet word en dat dit die
hof vry staan om na gelang van omstandighede en by
uitoefening van sy diskresie onredelike vertraging
oor die hof te sien in geskikte gevalle. Die ge-

leerde/.....

leerde regter was nie bereid om te aanvaar nie dat by die daarstelling van die vereiste dat verrigtinge binne 'n redelike tyd ingestel moet word, daar bedoel is om die hof se diskresie aan bande te lê in die mate dat selfs waar 'n gedingvoerder die hof se voorskrif verontagsaam deur onnodige en buitensporige versuim om verrigtinge in te stel, die hof nie by magte is om die aansoek te weier nie slegs omdat dit nie bewys is of kan word dat respondent nie wesenlik benadeel is nie, al sou daar, op 'n oorsig van al die omstandighede, ander grondige redes wees vir die uitoefening van sy diskresie teen die aansoeker. Die geleerde regter het aanvaar dat benadeling van die respondent en die graad daarvan

'n relevante/.....

'n relevante faktor is by die oorweging of onredelike
versuim oor die hoof gesien behoort te word, en dat
dit soms die deurslaggewende faktor kan wees, veral
in gevalle van betreklik geringe versuim. Die ge-
leerde regter het, met verwysing na die appèl wat toe
voor die hof gedien het, bevind dat hulle met 'n geval
te doen het nie slegs van onredelike maar wel van
buitensporige vertraging van so 'n aard dat, in die
afwesigheid van 'n bevredigende verduideliking of ander
buitengewone omstandighede, dit nie oor die hoof gesien
behoort te word nie. Om anders te beslis sou na die
geleerde regter se mening neerkom op ontsenuwing van
'n reël wat uit gesonde beginsel voortspruit.

Die geleerde regter het verder verwys na
oorwegings wat noemenswaardig is en in aanmerking

geneem/.....

geneem behoort te word by die uitoefening van die hof se diskresie. Dit het ingesluit die feit dat dit twyfelagtig is of die appellant sal skade ly en ook die nadeel wat die respondent sal ly indien die hersieningsverrigtinge sou slaag.

Muller AR (met wie Jansen AR saamgestem het)

het in sy minderheidsuitspraak aan die hand van sommige van die gewysdes waarna reeds in hierdie uitspraak verwys is, tot die gevolgtrekking gekom dat versuim in sigself aan die kant van die appellant, en sonder bewys van enige benadeling, nie genoegsame rede was waarom die hersieningsverrigtinge deur die hof a quo afgewys sou kon gewees het nie. Volgens die geleerde regter was versuim in sigself nie 'n genoegsame rede

vir/.....

vir afwysing van die appèl nie. As die versuim wat daar was geen nadeel teweeggebring het nie, kon daar, volgens die geleerde regter, geen grondige rede wees waarom die hersieningsverrigtinge afgewys behoort te gewees het nie. Die hof het telkemale voorgeskryf dat by hersieningsverrigtinge daar nie onredelike versuim moet wees om die hof te nader nie, maar, soos blyk uit die beslissings wat die geleerde regter aangehaal het, word daardie voorskrif nie vertolk om los te staan van die vraag of daar benadeling was al dan nie.

Hierdie uitsprake moet ge lees en gesien word teen die agtergrond wat algemeen aanvaar en onderskryf word, naamlik dat die hof in hierdie

prosesregtelike aangeleentheid 'n onbelemmerde dis-
 kresie het wat hy uitoefen met inagneming van al die
 omstandighede van 'n besondere geval om reg te laat
 geskied. Die verloop van tyd na 'n gewraakte beslissing
 gegee is kan benadeling veroorsaak in die verskeie
 opsigte waarna alreeds verwys is in die vorige gewysdes
 en in miskien nog vele ander opsigte. Waar die howe
 in die verlede veel klem gelê het op besondere oor-
 wegings kan en behoort dit met eerbied teenoor die
 laasgenoemde twee regters nie vertolk te word as voor-
 skrifte of vaste reëls nie. Dit is slegs belangrike
 oorwegings wat in elke besondere saak teen ander
 oorwegings opgeweeg behoort te word en in 'n
 besondere saak deurslaggewend mag wees. Die howe kon
 nie bedoel het om vaste reëls neer te lê en die uit-
 oefening/.....

oefening van 'n diskresie in hierdie opsig te belemmer
 nie. Dit sou ook nie 'n korrekte weergawe van vorige
 gewysdes wees om "onredelike tyd" in hierdie verband
 waar geen prosestydsbeperking is nie as 'n feitlike
 begrip wat bloot aan die hand van die verloop van tyd
 beoordeel word te sien nie. Die begrippe redelik
 en onredelik is elk 'n relatiewe waardebegrip. Tyd kan
 redelik of onredelik wees slegs met betrekking tot 'n
 definitiewe termynbepaling of ander feite. In die
 vorige gewysdes het die houe vasgestel of 'n onredelike
 tyd verstryk het na 'n beslissing gevel is aan die
 hand van al die omstandighede van die geval wat inge-
 sluit het die duur van die versuim en die verduideliking
 daarvoor. Dit is onrealisties om in elke saak van

hierdie/.....

hierdie soort die dae te tel om vas te stel of 'n
 onredelike tyd verstryk het of om na ander gewysdes
 te verwys net om vas te stel watter tydperk in
 daardie sake as 'n onredelike tydperk bestempel was.
 Trouens dit is juis die benadering dat 'n onredelike
 tyd 'n feitlike begrip is wat die soort probleem
 skep waarmee Baker R te kampe gehad het toe hy ver-
 klaar het dat dit onmoontlik is om enige eenvoudige
 of algemeen toepaslike maatstaf te vind; kyk Schoultz
v Voorsitter Personeel-Advieskomitee van die Munisipale
Raad van George en 'n ander 1983(4) SA 689(C) op bladsy 700.

Om nou weer terug te keer na die feite
 van die onderhawige saak sien ons dat die hof benede
 as uitgangspunt eers gekyk het na die duur van die

tydsverloop/.....

tydsverloop vanaf die tydstip wat die appellant bewus geword het daarvan dat die openbare permit aan die tweede respondent toegestaan is totdat die hersieningsaansoek gebring was. Die hof was toe van mening dat daar prima facie 'n onredelike lang tydsverloop was. Daarna is ondersoek ingestel of die onredelike vertraging oor die hoof gesien behoort te word. Die hof het gekyk na die appellant se verduideliking en was nie heeltemal tevrede daarmee nie. Trouens die hof het gevoel dat daar geen verduideliking was vir die tydperk 7 Januarie tot 5 Maart nie; dit was die tydperk waarin die petisie vir die aansoek om hersiening opgestel was; 'n te lang tyd vir die opstel van 'n eenvoudige petisie. Die hof

het/.....

het tot die gevolgtrekking gekom dat op hierdie .

aspek van die saak daar weinig te sê was vir die

appellant. Die hof het daarna ondersoek ingestel

of daar enige benadeling vir die tweede respondent

was wat deur die versuim kon veroorsaak gewees het

en tot die gevolgtrekking gekom dat daar geen nadeel

was nie. Die hof was nie so seker of die appellant

enigsins benadeel was deur die toestaan van die

openbare permit aan die tweede respondent nie. Die

hof het toe oorweeg of die versuim van die appellant

om beswaar te maak by die kommissie teen die toestaan

van die openbare permit redelik was en tot die gevolg-

trekking gekom dat dit wel onredelik was en dit ondanks

die feit dat die hof self verwys het na die onbevredigen-

de wyse/.....

de wyse waarop die aansoek van die tweede respondent in die Staatskoerant gepubliseer was. Volgens die hof moes Molingoane van die tweede respondent se posadres kon afgelei het dat hy 'n fisiese teenwoordigheid in Qwaqwa het en moes hy kon voorsien het dat die tweede respondent Swart mense vanaf Qwaqwa sou vervoer. Die hof het bygevolg beslis dat die appellant se versuim nie oor die hoof gesien behoort te word nie en die aansoek om hersiening van die kommissie se beslissing afgewys.

Die advokate namens die kommissie en die tweede respondent het die beslissing van die hof benede gesteun op die voornoemde gronde. Namens die kommissie is verder aangevoer dat die beslissing van die kommissie die belange van die publiek vooropgestel het en dat

die/.....

die tersydestelling daarvan die publiek sal benadeel. Namens die tweede respondent is verder aangevoer dat die appellant nie deur die beslissing van die kommissie benadeel was nie en ook dat hy versuim het om enige getuienis voor die hof te lê van wat sy benadeling was.

Die advokaat van die appellant het betoog dat die hof benede verskeie mistastings begaan het met die redes wat hierbo aangevoer word. Hy moet gelyk gegee word dat die besonderhede van die tweede respondent se aansoek om 'n permit wat in die Staatskoerant gepubliseer was so ontoereikend en onduidelik was dat Molingoane daardeur mislei was en veroorsaak het dat die appellant nie vertoë tot die kommissie

gerig/.....

gerig het om die aansoek te bestry nie. As gevolg daarvan is die aansoek in die afwesigheid van die appellant verhoor en toegestaan en volgens die notule van die kommissie van die aanhoor van die aansoek het die kommissie bygevolg nie toegesien dat die bepalings van Art 15 van die Wet behoorlik nagekom word nie. Hy moet ook gelyk gegee word dat die hof benede misgetas het deur die waarskynlikheid in oorweging te neem dat die tweede respondent weer sou aansoek doen om 'n openbare permit indien die beslissing van die kommissie ter syde gestel sou word en dat dit nie uitgesluit is dat dit weer toegestaan sal word nie. Dit is redelik om te aanvaar dat indien dit sou gebeur die tweede respondent weer

sal/.....

sal moet aansoek doen om 'n permit, die kommissie
aandag sal gee aan die appellant se vertoë en ook
die bepalings van Art 15 van die Wet sal nakom.

Dit is basies die doel van die hersieningsverrigtinge
om die appellant die geleentheid te bied om vertoë
tot die kommissie te rig alvorens die tweede respon-
dent se aansoek weer toegestaan word. Die wetslae
van die aansoek behoort redelikerwys af te hang van
die aard van die besware van die appellant. Indien
sy besware nie sou slaag nie mag dit selfs die gevolg
hê dat 'n gekwalifiseerde openbare permit aan die
tweede respondent toegestaan word.

Daar is verdere belangrike oorwegings wat
die hof benede uit die oog verloor het. Die beslissing
van die/.....

van die kommissie was weens die onreëlmattige optrede van die kommissie in die afwesigheid van die appellant gevel. Hy is daardeur ernstig benadeel omdat hy nie vertoë tot die kommissie kon rig nie en die beslissing die gevolg het dat 'n padvervoerdiens ingestel is wat sy bestaande padvervoerdiens kan benadeel omdat beide afhanklik is van besigheid van dieselfde aard uit een besondere gebied.

Die wetgewer het die verantwoordelikheid om padvervoer te reël in die hande van die kommissie geplaas om dit in die openbare belang te doen. Om te verseker dat dit gedoen word skryf die Wet voor wat alles nodig is vir die kommissie om te doen.

Die kommissie het versuim om die wetsvoorskrifte

behoorlik/.....

behoorlik na te kom en met 'n ongeldige beslissing
'n openbare permit vir 'n onbepaalde tydperk tot
stand laat kom. Afgesien van die nadeel wat die
appellant as belanghebbende ly, het die wetgewer
en die publiek daarby belang dat openbare permitte
volgens die wetsvoorskrifte toegestaan word en dat
ongeldige permitte nie toegelaat word om voort te
bestaan nie. Dit is moeilik om die argument namens
die kommissie te begryp dat die kommissie in hierdie
geval die belange van die publiek vooropgestel het en
dat die tersydestelling van die beslissing die publiek
sal benadeel.

Vanweë die nadeel wat die appellant gely
het, het hy 'n reg om na die hof te kom vir behoorlike

beregting/.....

beregting van sy klagte.

Die hof benede het alreeds bevind dat die aard van die appellant se klagte van so 'n aard is dat die versuim in hierdie geval niemand kan benadeel met die voorbereiding en voorlê van sy kant van die saak by die hersieningsverrigtinge nie.

Die bogenoemde belangrike oorwegings aangaande die ongeldigheid van die openbare permit, die nadeel wat die appellant mag ly, die genoemde belang van die publiek en die reg wat die appellant het om na die hof te kom om sy saak te laat bereg, moet opgeweeg word teen ander tersaaklike oorwegings soos die wenslikheid om finaliteit te hê by die beslissings van statutêre liggame, die versuim van die appellant om eerder/.....

eerder stappe te gedoen het en sy verduideliking vir sy versuim. Die advokaat van die appellant moet gelyk gegee word dat die versuim in die huidige saak, indien enige, gering was. Die prokureur het van die begin af redelik stiptelik opgetree en was in 'n groot mate gedwarsboom deur die onwilligheid van die kommissie om hom die stukke te laat kry wat nodig was vir die besluit om hersieningsverrigtinge te begin. Vir 'n onbegryplike rede het die kommissie die houding ingeneem dat hy toegang tot die stukke sal hê wanneer hy ingevolge hofreël 53 die hersieningsverrigtinge ingestel het. Die geringe tydperk waarin die petisie opgestel is, was deur die hof benede as onverduidelik veroordeel maar was eintlik niksbeduidend

wanneer/.....

wanneer dit opgeweeg word teen die ander belangrike
 oorwegings soos byvoorbeeld die belang wat die publiek
 daarby het dat ongeldige openbare permitte nie toege-
 laat behoort te word om gebruik te word vir openbare
 padvervoer nie.

Onder al die omstandighede het ek tot die
 gevolgtrekking gekom dat die hof benede homself wan-
 ingelig het en sy diskresie nie behoorlik uitgeoefen
 het nie deur te bevind dat daar onredelike versuim
 was en die hersieningsaansoek van die appellant op
 daardie grond af te wys met koste.

Die hof benede het in sy uitspraak verwys
 na die getuienis wat betrekking het op die meriete van
 die hersieningsaansoek maar dit nie nodig geag om 'n

beslissing/.....

beslissing daaroor te vel nie en die aansoek van die

hand gewys bloot net op grond van onredelike versuim.

Hierdie hof het nou die geleentheid gehad om die meriete

van die aansoek ook te ondersoek en tot die gevolg-

trekking gekom dat die kommissie nie die betrokke

wetsvoorskrifte behoorlik nagekom het nie en dat sy

beslissing bygevolg ongeldig is. Dit sal dus geen

doel dien om die saak terug te verwys na die hof benede

om die meriete van die aansoek te oorweeg nie.

Bygevolg slaag die appél met koste. Die

bevel van die hof benede word tersyde gestel en dit

word deur die volgende bevele vervang:

- (a) Die beslissing van die eerste respondent geneem op 13 Julie 1981, word tersyde gestel;

(b) Die/.....

- (b) Die eerste en tweede respondent
moet die koste van die aansoek
gesamentlik en afsonderlik betaal.

Handwritten signature

APPELREGTER